

Vuorovaikutuksen tutkimus

Dos. Ph.D. Pirjo Nikander

Ihmistieteiden metodikeskus

Jyväskylän yliopisto

Puheenvuoroni tänään:

1. Mitä vuorovaikutuksen tutkimuksella tarkoitetaan?
2. Vuorovaikutustutkimuksen resurssit, käytännöt ja analyysivälineet
3. Vertaistuki omaisryhmissä – hanke osana institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimusperinnettä
4. Vuorovaikutustutkimuksen vahvuudet, haasteet ja käytännön relevanssi

Mitä vuorovaikutustutkimuksella tarkoitetaan?

- ◆ Laadullinen tutkimustraditio, jossa vuorovaikutus arkisissa tai institutionaalisilla tilanteissa otetaan tutkimuksen kohteeksi
- ◆ Huomio tutkittavan ilmiön kielelliseen rakentumiseen, kielen käytön systemaattisiin, toistuviin piirteisiin, ja instituutioiden ruohonjuuritason toimintaan
- ◆ Rikkoo tieteenalarajoja: YK-tieteet ~kielitieteet
- ◆ Vahva traditio Tampereen yliopistossa

Keskeiset teesit:

- ◆ Yhteiskunta, sen ilmiöt ja instituutiot ovat ajassa ja paikassa syntyviä, muokkautuvia ja uusinnettavia tekstejä ja käytäntöjä
- ◆ Kielenkäytöllä on keskeinen rooli käytäntöjen, merkitysten ja rakenteiden ylläpitäjänä ja muuttajana
- ◆ Tällöin on mielekästä tarkastella kielellistä vuorovaikutusta merkitysten rakentajana eri yhteyksissä

Vuorovaikutustutkimuksen resurssit

- ◆ Aineistoina ääni- ja videotallenteet arkitilanteista, inst. vv:sta ja haastattelutilanteista
- ◆ Analyysin apuvälineenä tarkat litteraatiot ja myös puheen nonverbaliikan huomioivat erityismerkit
- ◆ Etnografiset havainnot, kenttätyö ja muut (esim. kirjalliset) aineistot apuna

Vuorovaikutustutkimuksen analyytiset päätyypit:

◆ Keskustelunanalyysi (CA)

- Huomio puheen ja vuorovaikutuksen arkkitehtuuriin, vuoronvaihtuminen, preferenssijärjestykset, vierusparit

◆ Diskurssianalyysi (DA)

- Sateenvarjokäsite suurelle joukolle erilaisia lähestymistapoja. Painotukset ja teoreettinen tausta määritellään eri tavoin tieteenalasta riippuen

Vuorovaikutustutkimuksen osa-alueita

- ◆ Ns. 'luonnolliset' aineistot:
  - Arkipuheen analyysi
  - Institutionaalisen vuorovaikutuksen ja käytäntöjen ruohonjuuritasoinen analyysi

Arkipuheen tutkimus

- ◆ Loputtomasti mahdollisuuksia
- ◆ Esim.:
  - Puhelut, päivälliskeskustelut, juoruilu
  - lasten leikki, äiti-lapsi –vuorovaikutus
  - teknologiavälitteinen vv (chat rooms, facebook jne.)

Ammatillisen tai institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimus

- ◆ Asiakkaan ja ammattilaisen kohtaamistilanteet
- ◆ Ammattilaisten keskinäinen vuorovaikutus
- ◆ Ammattilainen ja ryhmä

ESIM:

- ◆ Asiakastyö (roolit, valta, asiakkaan kategorisointi erilaisiin avunsaajakategorioihin, esim. sosiaalityössä)
- ◆ Myyntityö
- ◆ Ammatti-identiteetin rakentuminen vuorovaikutuksessa (esim. sukupuolen näkökulmasta)
- ◆ Päätöksentekotyö, esim. kokoukset, oikeudenkäynnit, poliisin työ, poliittinen päätöksenteko, eduskuntapuhe
- ◆ Käytännön työtehtävien suorittaminen ja kielenkäyttö näiden osana (esim. asiakkaan kylvetys, baby-talk)

Vertaistuki omaisryhmissä – hanke

- ◆ Sijoittuu kiinnostavalla tavalla olemassa olevalle tutkimuskentälle
- ◆ Ei vakiintunut, eräänlainen puoli-ammattilaiskäytäntö
- ◆ Ilmiöinä “vertaisuus”, vertaistuki” “ammattilainen – omainen” -suhde
- ◆ Jay Gubrium ja Alzheimer-omaisten ryhmät, AA-ryhmät, terapia ja muut talking cure –tyyppiset vuorovaikutustutkimukset
- ◆ Mahdollisuutena toiminnan eri aspektien tarkastelu: symmetria, eri ryhmä- ja toimintamuodot, toiminnan tuloksellisuus ja tuen saannin kokemus

Vahvuuksia ja haasteita

- ◆ Tarjoaa konkreettisen empiirisen ikkunan vertaistuen ruohonjuuritason käytäntöihin
- ◆ Ihmisten oman merkityksenannon ja toimijuuden esilletuominen
- ◆ Käytännön hyöty: Ammattikäytäntöjen ymmärtäminen ja kehittäminen, koulutus
- ◆ Ainutlaatuisen aineiston hyödyntäminen ja jatkokäyttö?
- ◆ Mikro- ja makrotasojen yli käytävä keskustelu: so what -kysymykset, tutkimuksen hyödyntäminen käytäntöjen kehittämiseen